

Trouw van 28-04-1999, Pagina 19, De verdieping / Kunst, Recensie. Door Anita Twaalfhoven.

Pinokkio heet in Rusland Boeratino

In de expositieruimte van het Rusland Centrum in Amsterdam is werk te zien van bekende hedendaagse Russische kunstenaars: pentekeningen, abstracte schilderijen, moderne textielschilderingen en kunst uit de Russische New-Age-beweging. In al dit werk duikt steevast een houten mannetje op met een lange neus. 'Boeratino of: de avonturen van Pinokkio in Rusland', is de titel van deze expositie.

Wie de betekenis van de Pinokkio-figuur voor de Rus niet kent, zal bij binnenkomst in het Rusland Centrum verwonderd rondkijken. De wanden van de gang tonen pentekeningen van Pinokkio als ontdekkingsreiziger in de sneeuw of als geleerde in historische klederdracht. Er hangt een serie schilderijtjes van een blote Pinokkio, die met een rood mutsje op de liefde bedrijft. En in de bibliotheek hangt een enorm staatsieportret van Pinokkio, opgedeeld in geometrische vlakken. Wat zien bekende hedendaagse kunstenaars als Jelena Jelagina, Igor Makarevitsj en Georgi Lititsjevski in hemelsnaam in de eigenwijze houten pop uit het verhaal van de Italiaan Collodi?

„Boeratino, de Russische Pinokkio, is voor veel kunstenaars hét symbool van hun Sovjet-jeugd", vertelt de samenstelster van de tentoonstelling, Pauline Michgelsen. Terwijl Nederlandse kinderhelden als Jip en Janneke rustig in de tuin speelden met poes Siepie of hond Takkie, redde de Sovjet-held Boeratino een heel poppenvolk van de verdrukking. De pop Boeratino staat voor de Rus symbool voor het streven naar een betere wereld.

Het begon in 1936, met de verschijning van het boek 'Zolotoi Kljoetsjik' (Het Gouden Sleuteltje) waarin Alekseï Tolstoj het verhaal van Pinokkio hervertelt. Michgelsen: „Het boek verscheen in zware tijden, tijdens het dieptepunt van de zuiveringen onder Stalin. In het verhaal ligt het communistische ideaal er niet zo dik bovenop, maar volwassenen hebben het in die tijd wel zo opgevat." Pinokkio veranderde in de Sovjet-Unie van een hardleerse, eigenwijze jokkebrok in een communistisch uiterst correct mannetje. In de Westerse versie wil Pinokkio graag een echt mens worden van vlees en bloed. Zijn tweelingbroer Boeratino blijft een eenvoudige houten poppenarbeider, maar met zijn gouden sleuteltje opent hij wél de deur naar een lichtende toekomst voor het poppenvolk. En zo ontwikkelt hij zich ook tot een lichtend voorbeeld voor de Sovjet-jeugd. Veel Russen zijn met de 'communistische bijbel' voor kinderen groot geworden.

De symbolische kracht van Boeratino blijkt echter niet gebonden te zijn aan het socialistische ideaal. Ook na de perestroika blijft Boeratino populair in zijn streven naar een betere wereld. Michgelsen: „Ook bij kinderen van nu leeft Pinokkio heel sterk. Het boek wordt nog steeds actief gebruikt bij de opvoeding van kinderen, thuis en op school". Ook spreekt de houten figuur de Russische avant-garde in de kunst aan. Beeldend kunstenaar Lititsjevski schrijft in de begeleidende teksten bij de expositie: „Kunstenaars van het Moskouse conceptualisme zien in de figuur van Boeratino een metafoor van de avant-garde, een metafoor voor een utopisch kunstproject". En inderdaad, in de serie conceptuele schilderijen van Igor Makarevitsj steekt Pinokkio zijn lange neus steevast om de hoek tussen de

CIRCART

abstracte vormen en letters. „Kinderen kijken er naar alsof het een zoekplaatje is", vertelt Michgelsen. „Ja, ik zie hem!, roepen ze dan".

'Boeratino: of de avonturen van Pinokkio in Rusland' is een kleine tentoonstelling, die in combinatie met een inspirerende rondleiding erg leuk kan zijn voor kinderen. Op video zijn in het centrum Russische en Nederlandse films over Pinokkio te zien. Voor kinderen van het basisonderwijs kan het Rusland centrum ook op school een kunstles verzorgen.

De expositie is t/m juli 1999 te zien in het Rusland Centrum, Peperstraat 11-13, Amsterdam. Op 19 mei is een lezing over de Russische kinder- en jeugdliteratuur.